

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
هشت	فهرست جدول‌ها
ده	فهرست تصویرها
۱	پیش‌درآمد
بخش ۱: درآمدی بر زبان‌شناسی پیکره‌ای و تحلیل سیاق	
۶	فصل اول: زبان‌شناسی، زبان‌شناسی پیکره‌ای و گوناگونی زبانی
۶	۱-۱ زبان و قواعد/نظام‌ها
۹	۲-۱ زبان‌شناسی پیکره‌ای چیست؟
۱۷	۳-۱ رئوس مطالب کتاب
۱۸	منابع
۱۹	فصل دوم: تحلیل سیاق
۲۰	۱-۲ چرا سیاق؟
۲۲	۲-۲ تحلیل سیاق چیست؟
۲۴	۳-۲ توصیف ویژگی‌های موقعیتی و تعیین متغیرهای آن
۲۸	۱-۳-۲ ایمیل به دوست و ایمیل به رئیس
۲۹	۲-۳-۲ نوشتار خبری و گفت‌وگوی خبری
۳۰	۳-۳-۲ ارائه در کلاس درس و در همایش
۳۳	۴-۲ ارائه تفسیر نقش‌گرا
۳۳	۱-۴-۲ نوشتار خبری و گفت‌وگوی خبری
۳۴	۲-۴-۲ ارائه در کلاس در برابر ارائه در همایش
۳۷	۵-۲ واحدهای تحلیل و سیاق‌پژوهی
۳۹	۶-۲ تمرین‌های پایان فصل
۴۰	یادداشت‌ها
۴۱	منابع
بخش ۲: جست‌وجو در پیکره‌های موجود	
۴۳	فصل سوم: جست‌وجوی پیکره
۴۴	۱-۳ کلیدواژه‌ها در بافت

صفحه	عنوان
۴۹	۲-۳ هم آیندها
۵۰	۳-۳ ان - نگاشتی ها
۵۱	۱-۳-۳ یک نگاشتی ها و واژه های منفرد
۵۷	۲-۳-۳ دو نگاشتی ها و هم آیندها
۵۸	۳-۳-۳ سه نگاشتی ها
۶۰	۴-۳-۳ چهار نگاشتی ها و خوشه های واژگانی
۶۳	۵-۳-۳ پنج نگاشتی ها و بالاتر از پنج نگاشتی ها
۶۴	۴-۳ برجسب مقوله های نحوی
۶۶	۱-۴-۳ مشخص کردن مقوله نحوی واژه
۶۹	یادداشت
۶۹	منابع
۷۱	فصل چهارم: پروژه هایی با استفاده از پیکره های عمومی
۷۳	۱-۴ پروژه های واژه بنیان و عبارت بنیان
۷۸	۲-۴ پروژه های دستور بنیان
۸۷	منابع
بخش ۳: ساختن پیکره خاص خودتان، تحلیل نتایج کمی خودتان و فهم داده ها	
۸۹	فصل پنجم: ساختن پیکره خاص خودتان
۸۹	۱-۵ پیکره های ساخت خودتان
۹۱	۲-۵ تصمیم گیری در مورد پروژه پیکره ای
۹۳	۳-۵ ساختن پیکره
۱۰۱	۴-۵ برنامه های نرم افزاری و پیکره شما
۱۰۲	AntWordProfiler ۱-۴-۵
۱۰۴	AntConc ۲-۴-۵
۱۱۰	یادداشت
۱۱۰	منابع
۱۱۱	فصل ششم: آمار مقدماتی
۱۱۱	۱-۶ چرا تحلیل آماری انجام دهیم؟
۱۱۲	۲-۶ واژه ها، مفاهیم و فرضیه های مقدماتی
۱۱۲	۱-۲-۶ متغیرها و مشاهده ها
۱۱۷	۲-۲-۶ سنجه های گرایش به مرکز و سنجه های تغییر پذیری
۱۲۵	۳-۲-۶ آزمون های پارامتریک و ناپارامتریک، پرسش های پژوهش و فرضیه ها

صفحه	عنوان
۱۲۹	۳-۶ نحوه دست‌یابی به نتایج آماری
۱۳۰	۱-۳-۶ آماده‌سازی داده‌ها و آمار توصیفی
۱۳۸	یادداشت
۱۳۹	منابع
۱۴۰	فصل هفتم: آزمون‌های آماری (آنوا، خی-دو، همبستگی پیرسون)
۱۴۰	۱-۷ آزمون‌های تفاوت
۱۴۰	۱-۱-۷ آنوای یک‌طرفه
۱۵۲	۱-۱-۷ آنوای (آنالیز واریانس) دوطرفه
۱۵۶	۲-۷ آزمون‌های رابطه‌ای
۱۵۷	۱-۲-۷ خی-دو
۱۶۲	۲-۲-۷ همبستگی
۱۶۶	۳-۷ چگونه نتایج آماری را ارائه دهیم؟
۱۶۶	۱-۳-۷ آزمون‌های تفاوت
۱۶۷	۲-۳-۷ آزمون‌های رابطه‌ای
۱۶۸	یادداشت‌ها
۱۶۸	منبع
۱۶۹	فصل هشتم: زبان‌شناسی پیکره‌ای در عمل
۱۶۹	۱-۸ تحلیل سیاقی پروژه پژوهشی
۱۷۰	۲-۸ تحلیل موقعیتی
۱۷۲	۳-۸ تحلیل زبان‌شناختی
۱۷۹	۴-۸ تفسیر نقش‌گرا
۱۸۱	۵-۸ گزارش دادن پروژه
۱۸۱	۱-۵-۸ بخش‌های مختلف یک مقاله پژوهشی (و پرسش‌های راهنما)
۱۸۳	۲-۵-۸ ارائه پژوهش
۱۸۴	منابع
۱۸۵	فصل نهم: مسیر پیش‌رو
۱۸۸	منابع
۱۹۰	واژه‌نامه انگلیسی - فارسی
۱۹۳	واژه‌نامه فارسی - انگلیسی
۱۹۶	نمایه

فهرست جدول‌ها

۱۲	جدول ۱-۱ هم‌آیندهای متداول در سمت راستِ واژه‌های equal و identical در پیکره COCA
۱۵	جدول ۲-۱ مقایسه متن و پیکره
۲۹	جدول ۱-۲ تفاوت‌های موقعیتی کلیدی بین ایمیل به دوست و ایمیل به رئیس
۳۰	جدول ۲-۲ تفاوت‌های موقعیتی بین نوشتار خبری و گفت‌وگوی خبری
۳۲	جدول ۳-۲ تفاوت‌های موقعیتی کلیدی بین ارائه دانشجویان در همایش و سخنرانی استاد در کلاس
۳۴	جدول ۴-۲ متن‌هایی برای نوشتار خبری و یک گفت‌وگوی خبری
۳۵	جدول ۵-۲ متن‌هایی از سخنرانی کلاسی و سخنرانی در همایش
۴۰	جدول ۶-۲ متن‌هایی از ایمیل به دوست و ایمیل به رئیس
۴۶	جدول ۱-۳ توزیع مقوله‌های نحوی بعد از واژه say
۴۷	جدول ۲-۳ توزیع مقوله‌های نحوی بعد از واژه say در گفت‌وگو شفاهی و در نثر دانشگاهی
۴۸	جدول ۳-۳ بسامد خام و نرمال‌شده برای محاسبه said و stated در سه سیاق
۴۸	جدول ۴-۳ توزیع said و stated در دو سیاق
۶۳	جدول ۵-۳ توزیع جایگاه جمله‌ای on the other hand در گفت‌وگو گفتاری و نوشتاری
۷۲	جدول ۱-۴ اطلاعات مربوط به پیکره‌های موجود در وبگاه byu.edu
۷۹	جدول ۲-۴ نمونه‌ای از فعل باقاعده و بی‌قاعده در زبان انگلیسی
۸۲	جدول ۳-۴ جهت مجهول
۹۶	جدول ۱-۵ نمونه‌هایی از پروژه‌های پیکره‌ای
۹۹	جدول ۲-۵ طرح‌واره رمزگذاری
۱۱۷	جدول ۱-۶ بسامد بندهای متممی
۱۱۷	جدول ۲-۶ بندهای متممی
۱۳۸	جدول ۳-۶ آمار توصیفی برای «عبارات طفره‌آمیز» در سه رشته از طریق SPSS
۱۴۳	جدول ۱-۷ داده‌های مربوط به ضمیر اول شخص در فرمت data view 'پنجره داده‌ها' در SPSS
۱۴۶	جدول ۲-۷ محاسبه مجموع مجذورهای درون گروهی
۱۴۷	جدول ۳-۷ محاسبه مجموع مجذورهای بین گروهی
۱۴۷	جدول ۴-۷ محاسبه مجموع کل مجذورها
۱۴۹	جدول ۵-۷ آمار توصیفی ضمیرهای اول شخص
۱۴۹	جدول ۶-۷ نتایج آنوای یک طرفه برای ضمیرهای اول شخص
۱۵۱	جدول ۷-۷ نتایج آزمون تعقیبی (شفه)
۱۵۴	جدول ۸-۷ توزیع موارد در مجموعه داده‌ها
۱۵۵	جدول ۹-۷ نتایج آنوای دوطرفه برای ضمیرهای اول شخص
۱۵۶	جدول ۱۰-۷ نتایج آزمون آنوای دوطرفه در مورد معناداری تعامل
۱۵۸	جدول ۱۱-۷ آزمون خی - دوی یک طرفه
۱۵۹	جدول ۱۲-۷ جدول خی - دوی دوطرفه

صفحه	عنوان
۱۶۰	جدول ۱۳-۷ جدول بازنگری شده‌ی خی - دو
۱۶۰	جدول ۱۴-۷ محاسبات آزمون خی - دو (مجموع ردیف و ستون)
۱۶۰	جدول ۱۵-۷ محاسبه‌ی مقادیر مورد انتظار
۱۶۱	جدول ۱۶-۷ محاسبه‌ی مقدار خی - دو
۱۶۵	جدول ۱۷-۷ همبستگی محاسبه‌شده با SPSS
۱۷۰	جدول ۱۸-۸ پیکره‌ای متشکل از مقالات مربوط به حل مسئله به قلم تایلندی‌های انگلیسی‌زبان
۱۷۱	جدول ۲-۸ ویژگی‌های موقعیتی سیاق‌ها
۱۷۲	جدول ۳-۸ تحلیل موقعیتی پیکره‌ متشکل از مقالات مربوط به حل مسئله
۱۷۷	جدول ۴-۸ پنج مورد از پربسامدترین واژه‌ها در پیکره‌ مقالات مربوط به حل مسئله به قلم ...
۱۷۸	جدول ۵-۸ پنج مورد از پربسامدترین ۴نگاشتی‌ها در پیکره‌ مقالات مربوط به حل مسئله به قلم ...
۱۸۳	جدول ۶-۸ راهنمای ارزیابی [و درجه‌بندی] ارائه‌های دانشجویان

فهرست تصویرها

۲۵	تصویر ۱-۲ متغیرهای موقعیتی
۴۵	تصویر ۱-۳ الگوهای توزیعی واژه «say» در پیکره COCA
۴۵	تصویر ۲-۳ خطوط واژه‌نما برای واژه say در پیکره COCA
۵۳	تصویر ۳-۳ خطوط واژه‌نما برای واژه way در پیکره COCA
۵۴	تصویر ۴-۳ تحلیل متن براساس بسامد واژگانی در Word and Phrase
۵۵	تصویر ۵-۳ واژه‌های دانشگاهی برجسته‌شده متنی در Word and Phrase
۵۶	تصویر ۶-۳ الگوهای بسامدی واژه‌های منفرد در Word and Phrase
۵۷	تصویر ۷-۳ تحلیل متن با استفاده از Word and Phrase
۵۸	تصویر ۸-۳ جست‌وجوی مقوله‌های نحوی در پیکره COCA
۶۱	تصویر ۹-۳ الگوهای توزیعی ۴نگاشتی on the other hand در پیکره COCA
۶۲	تصویر ۱۰-۳ خطوط واژه‌نما برای ۴نگاشتی on the other hand در پیکره COCA
۶۷	تصویر ۱۱-۳ جست‌وجوی بسامدی در Word and Phrase
۱۰۰	تصویر ۱-۵ نمونه‌ای از فایل متنی با اطلاعات سرصفحه
۱۰۱	تصویر ۲-۵ لانه‌گیری برچسب‌های سرصفحه در AntConc
۱۰۳	تصویر ۳-۵ AntConc از فهرست‌های ۳واژه‌ای برای مقایسه بسامد واژه‌ها استفاده می‌کند
۱۰۵	تصویر ۴-۵ جست‌وجو در پیکره خودتان: خطوط واژه‌نما در AntConc برای واژه and
۱۰۵	تصویر ۵-۵ مرتب کردن در AntConc
۱۰۶	تصویر ۶-۵ دیدن فایل در AntConc
۱۰۶	تصویر ۷-۵ توزیع کلیدواژه در متن‌های کامل
۱۰۷	تصویر ۸-۵ کلیدواژه and و هم‌آیندهای آن
۱۰۸	تصویر ۹-۵ هم‌آیندها در خطوط واژه‌نما
۱۰۹	تصویر ۱۰-۵ تعیین این -نگاشتی‌های مورد نظران در AntConc
۱۰۹	تصویر ۱۱-۵ تهیه فهرست واژگانی پیکره خودتان در AntConc
۱۱۹	تصویر ۱-۶ نمودار جعبه‌ای کاربرد اسم‌ها توسط معلم‌ها و دانش‌آموزان
۱۳۲	تصویر ۲-۶ Variable view 'پنجره متغیر' در SPSS
۱۳۲	تصویر ۳-۶ تب‌های مهم در Variable view 'پنجره متغیر' SPSS
۱۳۴	تصویر ۴-۶ برچسب‌های Value 'مقدار' در SPSS
۱۳۴	تصویر ۵-۶ Measures 'سنجه‌ها' در SPSS
۱۳۵	تصویر ۶-۶ Adding 'افزودن' متغیرها در SPSS
۱۳۵	تصویر ۷-۶ Data View 'پنجره داده‌ها' در SPSS
۱۳۷	تصویر ۸-۶ آمار توصیفی از مسیر Explore 'کاوش' در SPSS
۱۶۴	تصویر ۱-۷ همبستگی بین I mean و ok
۱۶۵	تصویر ۲-۷ هم‌پوشی بین «I mean» و «ok»
۱۷۳	تصویر ۱-۸ فهرست واژگانی در پیکره مقالات مربوط به حل مسئله به قلم تایلندی‌های انگلیسی‌زبان
۱۷۵	تصویر ۲-۸ زنجیره‌های ۴نگاشتی در پیکره مقالات مربوط به حل مسئله به قلم تایلندی‌های انگلیسی‌زبان

پیش در آمد

نظر به تجربه‌مان از کلاس‌های آموزش مقدماتی زبان‌شناسی پیکره‌ای^۱، دریافته‌ایم که دانشجویان کارشناسی و تحصیلات تکمیلی زمانی اعتماد به نفس و توانایی تحلیل پیکره‌ای^۲ را می‌یابند که فرصت کار با پیکره‌ها^۳ و کسب تجربه کار با ابزارهای پیکره‌ای و تحلیل پیکره‌ای به آن‌ها داده شود. در حالی که فهم اصول، رویکردها و مزایای استفاده از پیکره‌ها شناخت بنیادی از این رویکرد به تحلیل زبان را فراهم می‌سازد، اما جنبه‌ای فنی هم وجود دارد که بهترین راه آشنایی با آن، کار عملی و رویارویی با پیکره است. ما به این نکته پی برده‌ایم که دانشجویان فواید و مزایای استفاده از پیکره‌های زبانی را قبول دارند، اما چالش موجود در این زمینه آموزش نحوه کار با پیکره به آن‌هاست. دانشجویان زمان «کار» با زبان‌شناسی پیکره‌ای باید در مورد جست‌وجوی پیکره و تفسیر نتایج حاصل از جست‌وجوهای پیکره‌ای‌شان تجربه کسب کنند تا بتوانند با استفاده از این اطلاعات توضیح دهند که چرا تحلیل‌ها و یافته‌هایشان مهم است یا چه ارتباطی [با موضوع تحقیقشان] دارد. در این کتاب فرصت‌های مختلفی را در زمینه کار روی پروژه‌های پیکره‌ای پیشنهاد می‌کنیم؛ برای نیل به این هدف، ابتدا تمام فصل ۴ را به کار روی پروژه‌های پیکره‌ای کوچک اختصاص می‌دهیم. در بخش ۳ اطلاعاتی را در اختیار دانشجویان می‌گذاریم تا به ساخت و تحلیل پیکره‌های خودشان پردازند. دریافته‌ایم که با دادن فرصتی به دانشجویان برای ساخت و تحلیل پیکره خاص خودشان می‌توان تجربه ارزشمندی در زمینه طراحی پیکره در اختیار آن‌ها قرار داد یا حتی آن‌ها را به ساخت پیکره‌های دیگری برای پروژه‌های خارج از کلاس تشویق کرد.

با این هدف که دانشجویان به کسب تجربه عملی در زمینه زبان‌شناسی پیکره‌ای پردازند، به عمد پیکره و نرم‌افزار مورد استفاده در پروژه‌های پیکره‌ای این کتاب را محدود کرده‌ایم. پیکره‌های مختلفی با سطوح دسترسی متفاوت و نیز نرم‌افزارهای مختلفی در دسترس

-
1. corpus linguistics
 2. corpus analysis
 3. corpora

عموم قرار دارند که می‌توان از آن‌ها برای تحلیل داده‌ها استفاده کرد (برخی‌ها رایگان هستند و برخی‌ها هم نه). هر پیکره و هر برنامه نرم‌افزاری ویژگی‌های خاص خود را دارد و ما متوجه این نکته شده‌ایم که این پیکره‌ها و نرم‌افزارهای مختلف گاهی باعث سردرگمی دانشجویانی می‌شوند که به پیکره‌ها دسترسی ندارند و/یا می‌کوشند یک برنامه یا «اینترفیس جست‌وجو»^۱ در یک پیکره را یاد بگیرند و سپس باید به سراغ یادگیری برنامه دیگری بروند. برای حل این مسئله، تمام پروژه‌های این کتاب از مجموعه پیکره‌های تهیه‌شده توسط مارک دیویس^۲ در دانشگاه بیرمنگام بهره می‌برند.^۳ بدین ترتیب، دانشجویان می‌توانند از پیکره‌های مختلف این وبگاه استفاده کنند، بنابراین برای کار با اینترفیس جست‌وجوی یک پیکره مشخص فرصت‌های فراوانی می‌یابند. برای پروژه پیکره‌ای بزرگ‌تر، روی نرم‌افزار رایگان AntConc تمرکز کرده‌ایم؛ این نرم‌افزار را لارنس آنتونی^۴ در دانشگاه وسادا^۵ تهیه و پشتیبانی کرده است.^۶ مسلماً نرم‌افزار و پیکره‌های به کاررفته در این کتاب تنها نرم‌افزار و پیکره موجود نیستند، اما به نظر ما این پیکره و نرم‌افزار مبانی بسیار محکمی برای تحلیل پیکره‌ای فراهم کرده‌اند و به دانشجویان امکان می‌دهند تا، با استفاده از نرم‌افزارهای رایگان و کاربرپسند، «کار عملی در» حوزه زبان‌شناسی پیکره‌ای را آغاز کنند.

از آنجاکه بخش اعظمی از کار در زمینه زبان‌شناسی پیکره‌ای نیازمند بهره‌گیری از تحلیل کمی داده‌هاست، در فصل ۵ اندکی از اطلاعات آماری مقدماتی و در فصل ۶ اطلاعاتی را در مورد انواع آزمون‌های آماری مطرح کرده‌ایم. همراستا با یکی از اصول هدایت‌گر این کتاب، این اطلاعات مقدماتی را شیوه‌ای برای دانشجویان به منظور یادگیری مبانی تحلیل می‌دانیم به این امید که این دانش را در پروژه‌های دیگر به کار بندند یا با یادگیری روش‌های فنی پیشرفته‌تر آماری بتوانند در آینده از آن‌ها بهره‌مند گردند.

۱. اینترفیس جست‌وجو (search interface)، یا فرم جست‌وجو (search form) عبارت است از مدخلی که کاربر از طریق آن می‌تواند به محتوای یک دادگان دست پیدا کند. این واسط به کاربر امکان می‌دهد هر آنچه را در یک دادگان می‌جوید، از طریق این مدخل سؤال کند (منبع: <https://www.igi-global.com/chapter/deep-web-databases-web/20743>). فرهنگستان زبان و ادب فارسی واژه «واسط» را برای اینترفیس تصویب کرده است - و.

2. Mark Davies
3. <http://corpus.byu.edu/>
4. Laurence Anthony
5. Waseda University
6. <http://www.laurenceanthony.net/software/antconc/>

چارچوب‌های توصیفی و نظری مختلفی در زبان‌شناسی پیکره‌ای به کار می‌روند. برای هدایت دانشجویان در تفسیر یافته‌های پیکره‌ای‌شان چارچوب خاصی را برگزیده‌ایم. تحلیل سیاق^۱ تأثیر بسیاری بر کار ما داشته است و معتقدیم که این رویکرد به فهم کاربرد زبان به قدری وسیع است که می‌تواند انواع پروژه‌های انتخابی دانشجویی را پوشش دهد. در فصل ۲، مبانی نوعی تحلیل سیاق را مطرح می‌کنیم و سپس از دانشجویان می‌خواهیم که هنگام ساختن پیکره خود و هنگام انجام دادن پژوهش پیکره‌ای‌شان به این چارچوب رجوع کنند. می‌دانیم که برنامه‌های نظری و توصیفی دیگری هم می‌توانند به بحث ما مرتبط باشند، اما احساس می‌کنیم که تمرکز بر یک رویکرد خاص می‌تواند تجربه بیشتری در اختیار دانشجویان قرار دهد تا بتوانند نتایج حاصل از پیکره خود را تفسیر و اهمیت یافته‌های پژوهش خود را تفهیم کنند. به باور ما، بدون دانش و کسب تجربه در استفاده از یک چارچوب خاص، دانشجویان کاملاً جذب آن جنبه‌هایی از زبان‌شناسی پیکره‌ای می‌شوند که صرفاً به «فشردن دکمه» مربوط اند و بهای آن غافل شدن از قسمت‌های مرتبط با تفسیر داده‌های حاصل از جست‌وجو در پیکره است.

ارائه منسجم گزارش کار نیز برای ما مهم بوده است. به همین منظور، مطالبی را در مورد ویژگی‌های نگارش مقاله پژوهشی و ارائه آن آورده‌ایم (فصل ۸). هدف ما در این فصل، فراهم آوردن دستورالعملی، هم برای دانشجویان و هم برای استادان، در مورد شیوه تبیین و ارائه پروژه‌های پژوهشی خاص است.

در فصل پایانی (فصل ۹)، از دانشجویان می‌خواهیم تا انواع پیشرفته‌تری از پژوهش پیکره‌ای را مد نظر قرار دهند با این امید که این کتاب در حکم مقدمه‌ای در این زمینه باشد و دانشجویان را به پیگیری این ایده‌ها در سطحی حرفه‌ای تر تشویق کند و شاید حتی به شیوه‌های چشمگیری بر این رشته اثر گذارد.